

УДК 37.064.1 (73)

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї І ШКОЛИ ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ ШКІЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У США

Віталій Качур

У статті розкрито зміст роботи кількох державних навчально-професійних організацій у США та місце взаємодії сім'ї і школи у їхніх стандартах; проаналізовано позиції та умови забезпечення співпраці сім'ї і школи як важливих учасників навчально-виховного процесу; виявлено партнерів (учителі, сім'я та громадськість), які працюють на покращення учнівської успішності відповідно до нових професійних державних стандартів.

Ключові слова: навчально-виховний процес, взаємодія сім'ї і школи, учнівська молодь, стандарти навчання й виховання, освітні асоціації, співпраця, партнерські зв'язки, позитивний розвиток.

Стрімкий розвиток техногенного суспільства і водночас його переорієнтація на розвиток людини, її особистісних рис, зміна суспільної свідомості у ставленні до освітньої сфери, до ролі інституту батьківства у вихованні дітей – це ті чинники, що зумовлюють вироблення якісно нових підходів до проблеми взаємодії школи та сім'ї не тільки у Сполучених Штатах Америки, але й у всьому світі. Проблема виховання в сім'ї і навчальному закладі (дошкільній установі, школі, коледжі, інституті тощо) неодноразово була в центрі уваги педагогів, психологів, соціологів, проте остаточного виходу із ситуації так і не було запропоновано. Це і зрозуміло: різні країни перебувають на різних рівнях розвитку – економічного, соціального, освітнього та ін. Однак яким би низьким чи високим не був рівень розвитку країни та її інституцій, проблема виховання в сім'ї і школі буде існувати, оскільки насамперед залежить від людського чинника. Тому її дослідження є досить актуальним.

Проблемою взаємодії сім'ї і школи у вихованні учнівської молоді у США займаються такі вчені, як К. В. Гувер-Демпсі, Дж. М. Т. Вокер, Х. М. Лендлер, Д. Вексель, С. Л. Грін, А. С. Вілкінс та К. Клоссон та ін. Зауважимо, що безпосередню причетність до цієї проблеми мають і наукові колективи та організації, завданням яких є розробка стандартів навчання й виховання учнів.

У США ця проблема задекларована багатьма документами різного рівня. Проте, на переконання американських учених, гарантом позитивного вирішення цієї проблеми, як складової навчально-виховного процесу, може бути тільки створення національних стандартів.

Метою нашої статті є розгляд проблеми взаємодії сім'ї і школи у вихованні учнівської молоді як складової навчально-професійних стандартів США.

Професійні організації, які займаються розробкою навчально – професійних стандартів, відрізняються за змістом і форматом діяльності, здійснюваної ними. Тому братимемо до уваги лише ті позиції, які стосуються співпраці сім'ї і школи як важливих учасників навчально- виховного процесу.

Асоціація педагогічної освіти (Association of Teacher Educators – ATE) має

на меті покращити навчання вчителів шкіл та викладачів університетів. Вона співпрацює з освітніми установами (школами, коледжами, університетами) та державним департаментом освіти. Асоціація педагогічної освіти розробила «Стандарти для навчання вчителя» та складові педагогічної компетентності.

Одним із критеріїв компетентності вчителя є залучення сім'ї до навчання дитини. На думку авторів «Стандартів», «...необхідно навчати вчителів постійно та змістовно взаємодіяти з батьками учнів, учителями інших шкіл, університетами, державними освітніми структурами, професійними асоціаціями й суспільними організаціями для покращення власної компетенції у викладанні і навчанні» [3, с. 33]. Тому безперечним є її внесок у встановлення партнерських зв'язків між школою і родиною.

На зміцнення взаємодії сім'ї і школи спрямовано роботу **Державної асоціації освіти дітей молодшого шкільного віку** (National Association for the Education of Young Children – NAEYC). Вона служить установленню і підтримці зв'язків школи із сім'ями дітей до 8 років. Основна увага приділяється перевірці якості програм для дітей раннього віку. Зазначимо, що основні принципи діяльності Асоціації закладено у стандарти, якими користуються заклади вищої педагогічної освіти США. У розроблених асоціацією документах порушено проблеми взаємодії сім'ї та суспільства, зокрема, запропоновано стандарти і принципи залучення сім'ї до навчання та виховання дитини. Так, у її стандартах окреслено чотири переваги, які виникають при залученні сім'ї до навчального процесу. Ці переваги та форми роботи школи, спрямовані на їх досягнення, узагальнені у таблиці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Умови залучення сім'ї до навчального процесу та його переваги

Переваги	Умови
Прогрес у розвитку дітей	Педагоги використовують своє розуміння особливостей і потреб дітей дошкільного та молодшого шкільного віку та вплив взаємодії сім'ї і суспільства на їх розвиток і навчання для створення атмосфери здоров'я, поваги, підтримки
Взаємовигідні відносини між членами сім'ї та спільноти	Педагог має знати, розуміти, цінувати важливість та особливості оточення дитини. У результаті цього, він сприяє створенню шанобливих стосунків, які підтримують сім'ї та надають їм важливості, залучають усіх членів сім'ї до навчання та розвитку їхніх дітей
Можливість спостереження і оцінки для підтримки дітей молодшого шкільного віку і членів сім'ї	Педагог має знати і розуміти цілі, переваги та використання оцінки процесу навчання і виховання у сім'ї. Він знає і використовує систематичні спостереження, анотування та інші ефективні методи оцінки належним чином у партнерстві із сім'ями й освітянами-професіоналами на підтримку навчання та розвитку дітей
Успішне викладання та навчання	Педагоги інтегрують своє розуміння стосунків із дітьми та сім'єю, розуміння ефективно розроблених підходів навчання, свої знання з академічних дисциплін та оцінки подій у навчально-виховний процес учня, що сприяє позитивному розвитку та навчанню кожної дитини

Асоціація освіти дітей молодшого шкільного віку надає великого значення взаємодії школи і сім'ї як найважливіших агентів соціалізації, що закладено у основних принципах, якими керується у своїй діяльності.

Зупинимось на них докладніше.

Стимулювання розвитку і навчання дитини. Вивчаючи культурну, мовну, релігійну приналежність сім'ї дитини, її фінансові можливості та атмосферу, педагог повинен виявляти повагу до дитини як особистості.

Побудова взаємовідносин сім'ї та суспільства. Взаємовигідне партнерство можливе лише за умови продуктивної взаємодії педагога із сім'єю та суспільством. Педагог має бути професіоналом і продуктивно застосовувати свої знання в педагогічній сфері. Спочатку він має збирати інформацію про особливості сім'ї, суспільства та фактори, які на неї впливають. Адже соціальні й економічні умови, структура сім'ї, взаємовідносини, підтримка (включаючи задоволення потреб дитини), мова, якою спілкуються в сім'ї, культурні цінності, етнічність, суспільні ресурси, товарицькість при систематизації цієї інформації дозволяють глибоко зрозуміти особливості життя дитини. Ці знання є винятково важливими для своєчасної допомоги у розвитку і навчанні дитини. Педагог розуміє, як побудувати позитивні відносини, зважаючи на цілі та побажання сім'ї. Члени сім'ї – це ті особи, які допомагають педагогу зрозуміти дітей, укласти індивідуальну програму розвитку дитини. Він володіє різноманітними навичками комунікації та користується ними з метою покращення взаємовідносин сім'ї і школи, надаючи перевагу неформальній розмові, та використовує різні засоби збору інформації про діяльність учня (напр., Інтернет). За родом своєї діяльності педагоги підтримують та підбадьорюють різні сім'ї, включаючи ті, в яких діти мають різні навчальні потреби, в якій є розлади, та сім'ї, мова і культура яких можуть відрізнятись від мови і культури вчителя. Професійний педагог розуміє і цінує роль батьків та інших членів сім'ї як перших учителів дитини, він знає, як задіяти членів сім'ї до організації навчального процесу, допомогти у виконанні домашнього завдання та в переході до нових програм тощо.

Спостереження, анотування й оцінка діяльності дітей раннього шкільного віку та членів сім'ї. Оцінка – це найкращий інструмент підтримки розвитку та навчання дитини, що покращує результати як для батьків, так і для їхніх дітей. Позитивна оцінка ідентифікує їхній зв'язок. Педагог повинен вміло пояснити її переваги й проілюструвати їх у своїй роботі, що позитивно впливає на розуміння розвитку і навчання дитини. Як члени сім'ї, так і вчителі можуть бути задіяними в оцінці розвитку, можливостей і потреб дитини. Педагоги можуть створити команду, члени якої допоможуть у питаннях комунікації із сім'ями.

Зв'язок з учнями і сім'ями. Цей принцип привертає до себе увагу насамперед тим, що чітко окреслює побудову взаємовідносин у площині «суб'єкт – суб'єкт». Автори вважають, «що за весь період навчання успішність дитини не завжди залежить від власне навчання. Значною мірою вона залежить і від особистого зв'язку з дорослими, які підтримують і покращують розвиток дитини. Саме завдяки цій взаємодії діти розвивають не тільки навички отримання знань, але й виробляють позитивну освітню позицію та впевненість

у собі». Діти вивчають світ через їхні стосунки з дорослими. Педагоги, які планують працювати з дітьми будь-якого віку, повинні мати навички в побудові продуктивних взаємовідносин, хоча природа цих стосунків і відрізняється в різні періоди розвитку дитини. Чим тісніші відносини між дітьми та їхніми вчителями, тим вища віра в можливості дитини; атмосфера взаємодії між дорослими й дітьми стає більш відповідальною і теплішою, що позитивно впливає на розвиток та результати у навчанні. На практиці вони показують теплу і природну атмосферу ставлення до кожної дитини та її сім'ї, проявляючи інтерес до діяльності дітей. Педагоги виражають прихильність до розвитку позитивних, товариських стосунків з ними, незалежно від мови, якою вони спілкуються, їх культури, розумових здібностей, відхилень у фізичному і розумовому розвитку [5, с. 2].

Психологічні аспекти взаємодії сім'ї і школи закладені у стандарти, розроблені **Національною асоціацією шкільних психологів** (National Association of School Psychologists – NASP). Асоціація керується даними про використання програм, що сприяють продуктивній комунікації, позитивно впливають на успішність та створення освітнього і психологічно здорового середовища для учнівської молоді. Також члени асоціації допомагають у отриманні професійного навчання педагогів у сфері шкільної психології.

Освітні стандарти асоціації та програми шкільної психології розроблені для шкільних психологів з метою вдосконалення їхньої компетентності як при набутті теоретичних знань, так і при застосуванні їх на практиці. Наприклад, другий стандарт стосується «основ навчання і використання психології у школі». Один із підрозділів має безпосереднє відношення до взаємодії сім'ї із школою. У ньому, зокрема, йдеться про те, що шкільні психологи мають володіти знаннями про вплив сім'ї на розвиток учнів, навчання і поведінку, володіти методами залучення сім'ї в освітній процес, уміти надавати необхідні освітні послуги. Шкільні психологи ефективно працюють із сім'ями, педагогами і членами суспільства, надаючи допомогу у вирішенні проблем, які виникають між дітьми і їхніми сім'ями.

У стандарті 2.8 «Взаємодія сім'ї і школи» зазначено, що шкільні психологи повинні оволодіти необхідними знаннями про:

- систему залучення сім'ї до освіти та її вплив на когнітивні, мотиваційні й соціальні фактори життєдіяльності учнів, що безпосередньо впливають на розвиток і академічну успішність школярів;
- методи взаємодії педагогів і батьків, які допомагають покращити успішність учня;
- культурні проблеми, які впливають на взаємодію сім'ї і школи;
- інші фактори в сім'ї, школі чи суспільстві, що впливають на успішність учнів.

Шкільні психологи використовують ці знання для оцінки, розробки й застосування програм, які сприяють ефективним партнерським взаєминам та покращують академічні досягнення і поведінку учнів. Вони підтримують і асистують батьків у проведенні шкільних заходів, допомагають їм бути активними й ефективними учасниками навчально-виховного процесу.

Наприклад, шкільні психологи надають підтримку батькам, коли ті беруть участь у спеціальних «освітніх командах», вони заохочують залучення батьків до складу шкільних комітетів і команд, сприяють комунікації та позитивній взаємодії між сім'єю і школою. Вони навчають учителів та суспільних лідерів залучати батьків до взаємодії з метою покращення успішності їхніх дітей, відстоюють важливість взаємодії сім'ї і школи в уряді, коли виникає така потреба. Психологи вивчають шкільні потреби й суспільні ресурси; допомагають створити зв'язок між школою, сім'єю і суспільними організаціями; допомагають координувати роботу суспільних організацій під час створення програм для дітей. Шкільні психологи працюють із місцевими оздоровчими організаціями з метою покращення здоров'я дітей [4, с. 1].

Вагомий вплив на покращення взаємодії сім'ї і школи має **Державна організація зв'язків батьків зі школою** (National Parent Teacher Association – National PTA) – це об'єднання батьків, працівників освіти, учнів та інших активних членів суспільства. Організація сприяє кращому розумінню переваг батьківського залучення до освіти їхніх дітей.

Державні стандарти укладено з метою допомоги працівникам освіти ефективно залучати батьків до навчального процесу їхніх дітей. Державна організація – це кооперація професіоналів, які спеціалізуються на взаємодії сім'ї і школи та розробляють стандарти для вчителів. Одним із стандартів організації є «Створення інформаційно-комунікаційного простору на допомогу школі, сім'ї і суспільству у навчанні й вихованні молодого покоління».

Коротко сформулюємо основні положення стандарту залучення сім'ї до взаємодії із школою, проголошені Державною організацією зв'язків батьків зі школою:

- комунікація між сім'єю і школою повинна бути регулярною, двосторонньою і значущою;
- навички виховання потрібно підтримувати і розвивати;
- виховання має відігравати вирішальну роль у підтримці навчання учнів;
- підтримка та допомога батьків повинна бути бажаною у школі;
- батьки мають бути повноцінними партнерами у прийнятті рішень, які впливають на дітей і сім'ю [1, с. 1].

Розробка стандартів взаємодії та ефективного залучення батьків до навчання їхніх дітей була спричинена тим, що, як свідчать дослідження, тільки невелика частина вчителів отримує ґрунтовну підготовку з того, як правильно побудувати партнерські взаємини з батьками. Фактично, як і в Україні, так і в США основною підготовкою людини до батьківства стає її власний попередній досвід. Проте у Сполучених Штатах для цього існують ще спеціальні курси. Професор університету Міннесоти Сандра Крістенсон зазначила, що в державній освітній програмі підготовки вчителів не передбачено спеціального курсу навчання залучення батьків. Тільки декілька штатів, зокрема Нью-Йорк, Каліфорнія, вимагають від учителів пройти окремий курс підготовки до взаємодії з батьками. У штатах Огайо, Техас серед педагогів ведеться обговорення шляхів посилення вимог до батьківського залучення [2, с. 430].

Державними стандартами програм залучення батьків (сім'ї) передбачено ґрунтовну підготовку у цій сфері та визначено, яку роботу потрібно проводити.

Отже, аналіз стандартів кількох державних навчально-професійних організацій США засвідчив, що в діяльність учителя інтегровано зв'язки із сім'єю та суспільством. Їх визначено як поле, де педагог може продемонструвати свою компетентність. Сім'я та громадськість – це важливі партнери покращення учнівської успішності, а вчителі, за новими професійними і державними стандартами, більшою мірою є організаторами-посередниками зв'язків між цими учасниками навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел:

1. *Family-School Partnerships. [Electronic resource]. – 2010. – URL : http://www.pta.org/common_core_state_standards.asp.*
 2. *Handbook of school-family partnerships / edited by Sandra L. Christenson, Amy L. Reschly. – New York: Routledge, 2010. – 525 p.*
 3. *Klecka C. L., Donovan L., & Fisher R. In their shoes: Teacher educators' reframing portfolio development from the students' perspective / C. L. Klecka, L. Donovan, R. Fisher // Journal of Computing in Teacher Education. – 2007. – № 24(1). – P. 31–36.*
 4. *National Association of School Psychologists professional standards [Electronic resource]. – 2010. – URL : www.nasponline.org/standards/2010standards.aspx.*
 5. *Overview of the 10 Standards and access the standards and criteria. – URL : www.naeyc.org/positionstatements/learning_standards*
-
-